

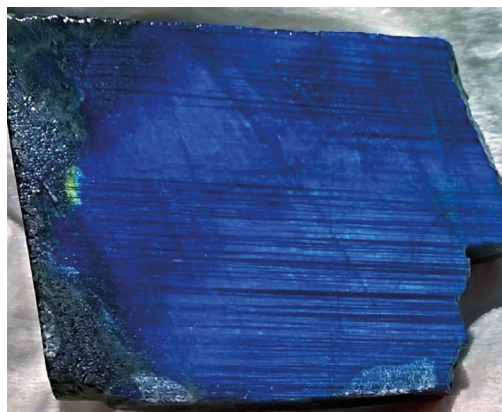
Ylämaan spektroliitti

Messut: Ylämaan 40-vuotisjuhlamessut

Ylämaan 40-vuotisjuhlamessut keskittyvät jalokivien ja korujen maailman esittelyyn. Vakioteemoina ovat jalokivet, mineraalit, meteoritit ja fossiilit ympäri maailman. Kymmenet näytteilleasettajat esittelevät korujen lisäksi kivistä valmistettuja muitakin ainutlaatuisia käyttö- ja koriste-esineitä. Lapsille on esillä aarteiden hiekkalaatikko, josta löytyy korukiviä kotiin vietäväksi.

Missä ja milloin?

Ylämaan jalokivikylässä 8.–10.7.2022, avoinna perjantaina 12–18 sekä lauantaina ja sunnuntaina 10–18. Osoite: Ylämaan jalokivikylä, Kivikyläntie 19, 54410 Ylämaa (Lappeenranta). Katso tarkemman tiedot ja mahdolliset muutokset: ylamaanjalokivimuseo.fi

Jokaisella näytteellä on oma ainutlaatuinen väriensä: kuvassa tyypillistä sinertävän sävyistä Ylämaan spektroliittiä. Kuva: Esko Hämäläinen.

Tietonurkka: Ylämaan spektroliitti

Labradoriitti on plagioklaasimaasälpää, jolle ominaista on monivärisenä iridisointi, eli sen pinnan väri vaihtelee katselukulmasta riippuen. Labradoriittia löydettiin 1770-luvulla Labradorin niemimaalta Kanadasta, josta sen nimikin juontaa juurensa. Kaakkois-Suomesta tavatun labradoriitin välkehdintä spektrin väreissä on poikkeuksellisen voimasta ja sille onkin annettu kaupan nimi spektroliitti. Koostumukseltaan labradoriitti (spektroliitti) on albiitin ($\text{NaAlSi}_3\text{O}_8$) ja anortiitin ($\text{CaAl}_2\text{Si}_2\text{O}_8$) seos (kiinteäliuos) suhteessa 50:50 – 30:70 (Lahti 2017). Ensimmäisen kerran Ylämaalta (nyk. osa Lappeenranta) sen havaitsi Pekka Laitakari – Geologisen tutkimuslaitoksen ylijohtaja Aarne Laitakarin poika – vuonna 1940 Salpalinjan tankkiesteistä. Tämän vuoksi sitä aluksi kutsuttiin myös estekiveksi (Kinnunen 2017).

Labradoriitti (spektroliitti) sisältää suotaumalamelleja, joiden pinnalta valo heijastuu. Labradoriitin suotaumalamellirakenteessa vaihtelevat anortiittirikkaammat ja albiittirikkaammat lamellit. Tietty aallonpituus voimistuu valon interferenssin (eli kahden tai useamman aallon yhteisvaikutuksen) seurauksena, kun valo heijastuu suotaumakerroksista. Tällöin voidaan puhua interferenssiväreistä. Väriin vaikuttavat lähinnä eri suotaumalamellien, eli submikroskooppisten kerrosten, välimatka ja valon heijastuskulma. Myös kemiallisella koostumuksella on merkitystä väriin: anortiittipitoisemmassa kivessä edustuvat enimmäkseen pidemmän aallonpituuden värit – lähinnä punaisen sävyt – kun taas albiittipitoisemmassa spektroliitissa on enemmän lyhyemmän aallonpituuden värejä, jotka edustavat spektrin sinistä päätä (Lahti 1989, 2017).

Lähdeluettelo

- Kinnunen, K., 2017. Spektroliitin löytöhistoria. Teoksessa: Kinnunen, K. (toim.), Suomen korukivet = Gemstones of Finland. Geologian tutkimuskeskus, Espoo, 83.
- Lahti, S., 1989. Spektroliitin värien synnystä. *Geologi* 41 (6), 108–114.
- Lahti, S., 2017. Ylämaan spektroliitti. Teoksessa: Kinnunen, K. (toim.), Suomen korukivet = Gemstones of Finland. Geologian tutkimuskeskus, Espoo, 77–82.

Museo: Ylämaan Jalokivimuseo

Ylämaan Jalokivimuseossa on esillä yli 5000 erilaista jalokiveä ja mineraalia ympäri maailman. Ajankohtaisia teemanäyttelyjä tällä hetkellä ovat muun muassa spektroliittiin ja ametistiin liittyvät erikoisnäyttelyt. Näkemisen arvoinen on myös museon kivilattia. Lapsille on tarjolla aarteensintää hiekkaurkauksesta.

Missä ja milloin?

Jalokivimuseo on avoinna kesäaikaan 1.6.–31.8. päivittäin klo 12–15 sekä muina aikoina ja talvisin tilauksesta. Ylämaan jalokivikylässä osoitteessa Kivikyläntie 19, 54410 Ylämaa (Lappeenranta). Katso tarkemmat tiedot ja mahdolliset muutokset: ylamaanjalokivimuseo.fi

Louhoskäynnit ja jalokivikierros

Ylämaalla on mahdollisuus päästä myös spektroliittilouhokselle poimimaan omia kiviä. Halutessasi voit käydä lisäksi vaikkapa Salpa-aseman puolustuslinjalla, josta spektroliitti aikoinaan löytyi. Louhoskäyntejä järjestetään huhtikuun puolivälistä alkaen aina lumen tuloon asti. Katso lisätietoja, hinnasto ja yhteystiedot: ylamaanjalokivimuseo.fi

Ylämaalla tavataan myös harvinaisempaa violetin väristä spektroliittia Kuva: Esko Hämäläinen.

Louhoskäynnillä voit kerätä omia spektroliittinäytteitä. Kuva: Esko Hämäläinen.

Julkaisemme tällä palstalla myös lukijoidemme vinkkaamia kohteita, jotka voivat innostaa geologisen tiedon liisäämiseen, vaikka ulkoilun tai kulttuurin harrastamisen merkeissä. Kohteiden tulee olla helposti löydettäviä ja yleisesti saavutettavissa olevia. Olisiko Sinulla innostusta kirjoittaa palstalle? Ota tässä tapauksessa yhteyttä Sari Romppaseen (sari.marianne.romppanen@gmail.com). Toimituskunta varaa oikeuden valita ja muokata ilmoituksia.

